

بررسی وضعیت خشونت خانگی در زنان متأهل مراجعه کننده به مراکز پزشکی قانونی و

بهزیستی شهرستان یزد در سال ۱۳۸۹

نویسندگان: علیرضا محسنی تیریزی^۱، علیرضا کلدی^۲، مهدیه جوادیان زاده^۳

۱. دانشیار گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

۲. استادیار گروه جامعه شناسی، دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی

۳. نویسنده مسئول: کارشناس ارشد مطالعات زنان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

Email: M.JavadianZadeh@Gmail.com

تلفن: ۰۹۱۳۳۵۱۳۳۶۲

طوع بهداشت

چکیده

سابقه و اهداف: خشونت نسبت به زنان در خانواده، واقعیتی آزار دهنده است. این نوع خشونت، عرصه زندگی را برای زن و شوهر تنگ می کند و اثرهای متعدد و قابل توجهی بر کودکان و نوجوانان شاهد این خشونت بر جای می گذارد.

تحقیقات نشان می دهد در خانواده هایی که فرزندان کتک خوردن مادران خود را تجربه کرده اند، در بزرگسالی، دختران تمایل به تحمل همسر آزاری دارند و پسران، کتک زدن همسر را حق قانونی خود می دانند. نتایج حاصل از طرح ملی بررسی خشونت خانگی علیه زنان در ۲۸ استان که در محدوده زمانی سال ۸۰ - ۷۵ انجام شد حاکی از افزایش ۲۳ درصدی خشونت خانگی علیه زنان در شهرستان یزد است تحقیق حاضر درصدد بررسی عوامل مؤثر بر خشونت خانگی علیه زنان در شهرستان یزد انجام گرفته است.

روش بررسی: روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع پیمایش است. جامعه آماری تحقیق را کلیه زنان متأهلی که به علت همسر آزاری در ۳ ماهه آخر سال ۱۳۸۹ به مراکز پزشکی قانونی و بهزیستی شهرستان یزد مراجعه نموده اند تشکیل می دهند. نمونه مورد بررسی ۱۴۲ زن مورد خشونت قرار گرفته بوده و روش نمونه گیری به صورت نمونه در دسترس بوده است. ابزار گردآوری داده ها پرسش نامه بود و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی بر حسب مورد استفاده شده است.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان می دهد که تفاوت سنی زوجین، اعتقاد به باورهای مرد سالارانه و وضعیت زندگی شوهر در دوران کودکی از نظر مشاهده، تجربه و یادگیری خشونت در خانواده با خشونت علیه زنان ارتباط معنادار دارد.

نتیجه گیری: مهم ترین نتیجه پژوهش تأکید بر نقش پررنگ تربیتی - فرهنگی در بروز پدیده همسر آزاری است. بطوریکه مردانی که در کودکی در خانواده شاهد کتک خوردن مادران خود بوده اند بیشتر به خشونت علیه زنان روی می آورند و زنانی که به باورهای مردسالارانه معتقدند و به نوعی آن را پذیرفته اند نیز بیشتر مورد خشونت واقع شده اند.

واژه های کلیدی: خشونت علیه زنان، باورهای مرد سالارانه، یادگیری خشونت.

فصلنامه علمی پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال یازدهم

شماره: سوم

پاییز ۱۳۹۱

شماره مسلسل: ۳۶

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۱۲/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۳۰

مقدمه

می‌گیرد، در حالی که در خانواده این خشونت از سوی فرد یا افرادی سر می‌زند که به او علاقمند هستند و او را دوست دارند (۴).

همسر آزاری به مراتب از آنچه به نظر می‌آید، رایج‌تر است. در واقع خشونت خانگی علیه زنان امری جهانی است. طبق آمار منتشر شده به وسیله سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۷) از هر سه زن یک زن در طول زندگی خود مورد خشونت خانگی واقع می‌شود (۵). بر اساس گزارش بانک جهانی، تجاوز و خشونت خانوادگی بیش از بیماری‌های نظیر سرطان سینه و رحم و تصادف سبب از بین رفتن سلامتی زنان ۱۵ تا ۴۴ ساله می‌شود. در ایران نیز خشونت علیه زنان یک معضل مهم اجتماعی است. بررسی‌های پزشکی قانونی نشان می‌دهد که در سال‌های ۸۰ تا ۸۲ بیش از نیم میلیون نفر از مجموع ۲ میلیون و ۲۵۳ هزار زن مراجعه کننده به پزشکی قانونی که مورد ضرب و شتم قرار گرفته‌اند، قربانی خشونت خانوادگی بوده‌اند (۶).

جامعه‌ی ما دیدی اغماض آمیز نسبت به خشونت علیه زنان در حریم خانواده دارد و شاید این اغماض از حرمت کانون خانواده نشأت می‌گیرد (۷).

زنان ایرانی تمایلی به بحث درباره خشونت خانگی و گزارش آن ندارند، با توجه به اینکه در فرهنگ و مذهب ما خانواده از اهمیت خاصی برخوردار است. در غالب زنان ایرانی این نگرش که حفظ خانواده با اهمیت‌تر از خود آنها و سلامتی‌شان است عمیقاً وجود دارد و آنها خشونت و آزاری که در خانه به وسیله همسرشان متوجه آنها می‌شود را تحمل می‌کنند (۵).

خشونت خانگی یکی از اصلی‌ترین موانع مشارکت زنان در جهت دستیابی به چشم‌اندازهای روشن توسعه پایدار به شمار

اعمال خشونت علیه انسانها در تمام ادوار تاریخ با شدت و ضعف وجود داشته است. خشونت علیه زنان نیز پدیده‌ای است که از دیرباز در جوامع مختلف شایع بوده و بنا به ویژگی‌های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی هر جامعه به شکل‌ها و گونه‌های مختلف تجلی پیدا کرده است.

خشونت علیه زنان تنها در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. در سال ۱۹۹۳ برای نخستین بار جامعه بین‌المللی حقوق بشر رسماً خشونت علیه زنان حتی در زندگی خصوصی خانواده‌ها را به عنوان یکی از موارد نقض بنیادین حقوق بشر به رسمیت شناخت (۱).

خانواده کوچکترین واحد اجتماعی، اما مهم‌ترین واحد اثربخش حمایتی و تربیتی است. نیاز افراد به قرار و آرامش ایجاب می‌کند که در خانواده رابطه‌ای مبتنی بر عاطفه و عقل آن گونه که احساس امنیت، اطمینان، سلامت، حمایت و رضایت را برای طرفین به ارمغان آورد شکل گیرد. نقش سازنده زن در ایجاد پیوندهای اخلاقی و عاطفی اعضای خانواده غیر قابل انکار است اما این هدف جز با ایجاد محیطی آرام، مطمئن و به دور از خشونت برای همه افراد خانواده میسر نمی‌شود (۲).

متأسفانه امروزه خانواده، این محل سکونت نیز در معرض آسیب‌ها و ناامنی‌های بسیاری قرار گرفته است، به طوری که اشخاص در این مکان به جای تجربه مفاهیم مثبتی چون محبت، همدلی، ایثار و ... خشونت را توسط نزدیکان و اعضای خانواده تجربه می‌کنند (۳).

خشونت خانوادگی فجیع‌ترین خشونت نسبت به زنان است، زیرا زن در جامعه و قبیله مورد خشونت افراد جامعه و قبیله قرار

افزون بر این زنانی که در معرض خشونت قرار می‌گیرند با مسائل جدی و مشکلات جسمانی و بهداشتی نظیر دردهای لگن، سندرم روده تحریک پذیر، سردرد، بی‌خوابی، خستگی، شکستگی‌های مهم، جراحات سنگین، خونریزی داخلی و یا حتی مرگ روبرو می‌شوند و صدمات جبران‌ناپذیر جسمانی و روانی را متحمل می‌شوند (۱۲).

خشونت نه تنها متوجه قربانی و شخص خشونت دیده است، بلکه تا حد گسترده‌ای روح و روان شاهدین خشونت و به طور خاص فرزندان خانواده را تحت تأثیر فرسایشی خود قرار می‌دهد.

به طور کلی خشونت بین والدین بر فرزندان که درگیر این مسأله هستند تأثیرات عمیقی می‌گذارد، کودکان چه به عنوان شاهد چه به عنوان قربانی خواسته یا ناخواسته با موضوع خشونت خانگی مرتبط هستند. این امر می‌تواند تأثیرات سوء بسیاری بر بهداشت و سلامت روانی آنها داشته باشد (۵). همچنین خشونت و درگیری والدین الگوی منفی است که کودکان آن را می‌آموزند و به این نتیجه می‌رسند که خشونت تنها راه حل اختلاف است، خشونت در خانواده رشد سالم شخصیت فرزندان را مختل می‌کند و محیطی پر از تنش و اضطراب و اجبار و سلطه‌گری را به بار می‌آورد (۳).

گسترش خشونت می‌تواند آثار نامطلوبی بر سلامت جامعه نیز داشته باشد، تأثیر خشونت خانوادگی چون موجی با شعاع وسیع در جامعه پخش می‌شود و به یکایک افراد جامعه می‌رسد (۱۳). به همین دلیل درک درست ماهیت و دامنه خشونت و توجه به آثار و پیامدهای متعدد آن و یافتن ابزار برای کاهش رفتارهای خشونت آمیز ضروری و مسأله‌ای مربوط به عموم جامعه است.

می‌رود زیرا استقلال زنان را از بین می‌برد و از قدرت آنان به عنوان عضوی مؤثر در جامعه می‌کاهد (۸). محققان اثبات کرده‌اند که خشونت علیه زنان مانعی برای توسعه و خطری جدی برای سلامت عمومی محسوب می‌شود (۹). و تأثیرات منفی آن بر روی سلامت زنان برای زمان طولانی حتی بعد از پایان خشونت نیز ادامه خواهد داشت.

خشونت در انواع و اقسام آن اعم از جسمی، جنسی، روانی و اقتصادی آثار شوم و جبران‌ناپذیری بر زندگی قربانی داشته و در نهایت به زندگی خانوادگی و اجتماعی او سرایت می‌کند و تأثیر سوء بر فرزندان به جای می‌گذارد؛ در عین این که بهای اقتصادی و اجتماعی این رفتار برای جامعه نیز بسیار سنگین است. شاید بتوان مهم‌ترین اثر نامطلوب خشونت علیه زنان را خدشه‌دار کردن کرامت ذاتی و انسانی زنان دانست چراکه خشونت، نافی حیثیت و ارزش انسانها است و از دیگر عواقب خشونت علیه زنان، ایجاد ترس و عدم امنیت در زندگی زنان است (۱۰).

زنان آسیب دیده از خشونت همسران با بی‌اعتمادی و عدم تسلط بر قوای فکری و روانی خویش و با روحیه‌ای خسته و شکننده به ناچار بار زندگی را به دوش می‌کشند (۱۱). احساس عدم کفایت در مدیریت خانواده، از کارافتادگی جسمی و روحی، عدم کارایی زن در محیط کاری، کاهش منزلت خانوادگی و اجتماعی زن، پناه آوردن به داروهای روان گردان، الکل، مواد مخدر، احساس درماندگی، افسردگی مزمن، کاهش انرژی احساسی و عاطفی، اضطراب شدید، سلب توانمندی، ابتلا به بیماریهای روان‌تنی، کاهش رضایت از زندگی از تأثیرات منفی رفتارهای خشونت آمیز مردان علیه زنان در خانواده است (۶).

فرضیات این پژوهش که بر اساس نظریه منابع، نظریه های فمینیستی، نظریه یادگیری اجتماعی و نظریه جامعه پذیری تنظیم شده است، عبارتند از:

- ۱ - بین اختلاف سنی زوجین و خشونت علیه زنان تحت مطالعه رابطه وجود دارد.
- ۲ - بین اختلاف در سطح تحصیلات زوجین و خشونت علیه زنان در خانواده رابطه وجود دارد.
- ۳ - میزان خشونت علیه زنان تحت مطالعه بر حسب وضعیت فعالیت زوجین متفاوت است.
- ۴ - بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده و خشونت علیه زنان رابطه وجود دارد.
- ۵ - میزان خشونت علیه زنان تحت مطالعه بر حسب تعداد فرزندان متفاوت است.
- ۶ - میزان خشونت علیه زنان بر حسب طول سال‌های ازدواج تغییر می‌کند.
- ۷ - بین باورهای مرد سالارانه و خشونت علیه زنان رابطه وجود دارد.
- ۸ - خشونت علیه زنان در جامعه تحت مطالعه با توجه به سنتها و تربیت خانوادگی منتقل می‌شود.
- ۹ - بین مشاهده خشونت در خانواده از سوی فرزندان و یادگیری خشونت توسط آنان رابطه وجود دارد.

روش بررسی

با توجه به موضوع و جامعه مطالعاتی شیوه پژوهش از نوع پیمایش است. جامعه آماری این تحقیق را کلیه زنان متأهلی که به علت همسرآزاری در ۳ ماهه اخیر سال ۱۳۸۹ به مراکز پزشکی قانونی و بهزیستی شهرستان یزد مراجعه نموده‌اند تشکیل

تا کنون در زمینه‌ی خشونت علیه زنان تحقیقات خارجی و داخلی بسیاری انجام گرفته است؛ از جمله تحقیقاتی که در داخل کشور انجام شده طرح ملی بررسی خشونت خانگی علیه زنان در ۲۸ استان که توسط وزارت کشور و مرکز مشارکت زنان ریاست جمهوری در محدوده زمانی سال ۸۰ - ۷۵ اجرا شده است. این بررسی‌ها نشان داده که در استان یزد میزان خشونت خانگی طی دوره زمانی ۸۰ - ۷۵ افزایش ۲۳ درصدی داشته است. همچنین مطالعه‌ای در سال ۱۳۸۰ در مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران با هدف بررسی شیوع همسرآزاری و عوامل تأثیرگذار بر آن انجام گرفت، که از نظر شیوع همسرآزاری از کل آزمودنیها (۳۵۰ نفر) ۴۱/۷ درصد سابقه همسرآزاری را گزارش نمودند که از این میان در ۳۲/۳ درصد، موارد همسرآزاری تداوم داشته و در نزدیک به ۹ درصد از موارد، این مسأله مربوط به اوایل ازدواج بوده است. فراوانی انواع مختلف همسرآزاری نشان می‌دهد که آزارهای روانی بیش از آزارهای جسمانی در میان زنان مورد مطالعه تجربه شده است، بطوریکه بیش از ۶۰ درصد از زنان کم محلی و بیش از ۳۰ درصد نیز تحقیر و سرزنش را عنوان کرده‌اند. علاوه بر این اجازه نداشتن زنان برای خروج از منزل و بطور طبیعی، ممانعت از اشتغال، زمینه آسیب پذیری زنان را افزایش داده است. آزار کودکان به عنوان حربه‌ای برای تنبیه مادران از نکات مورد توجه است.

هدف از انجام این پژوهش بررسی عوامل اجتماعی و جمعیتی مؤثر در بروز خشونت خانگی علیه زنان تحت مطالعه و ارایه توصیه‌ها و راهکارهای مداخلاتی جهت کاهش و کنترل میزان خشونت خانگی علیه زنان تحت مطالعه می‌باشد.

خشونت اقتصادی: این نوع از خشونت رفتاری است که از روی قصد و نیت که زن را در امور مربوط به اشتغال، اقتصاد و دارایی تحت فشار و آزار و تبعیض قرار می دهد (۱۵).

منظور از مرد سالاری همان اقتدار مردانه است. از دید ادريان ريچ مرد سالاری فقط در محدوده خصوصی خانواده باقی نمی ماند، بلکه تعریفی که از آن ارائه می شود آن را به عنوان نظامی خانوادگی، اجتماعی، ایدئولوژیکی و سیاسی معرفی می کند که در آن مردان از طریق به کارگیری زور و فشار مستقیم یا از طریق سنت ها، قانون و زبان، آداب و رسوم، آداب معاشرت، آموزش و تقسیم کار مشخص می کنند که سهم زنان در جامعه چیست و مجاز به انجام چه فعالیت هایی هستند و از چه فعالیت هایی باید دوری کنند (۱۶).

سنتها و تربیت خانوادگی بر روی افراد تأثیر گذار است. فرایند اجتماعی شدن در درون خانواده آغاز می شود. خانواده نماینده تمامی جهان پیرامون کودکان است. تصویری که کودکان از خودشان دارند، بستگی به این دارد که اعضای خانواده چه احساسی درباره شان دارند. بدین سان برداشت آنها از خودشان، جهان و مردم پیرامونشان، به طور مستقیم تحت تأثیر رویکردها و باورهای خانواده هایشان شکل می گیرد. ارزشهایی که یک فرد می پذیرد و نقش های گوناگونی که از او انتظار می رود انجام دهد، نخست در چارچوب محیط خانواده آموخته می شوند (۱۷). فرایند جامعه پذیری گرایش ها و هویت جنسیتی را در خانواده درونی کرده و آن را به فرزندان انتقال می دهد و باعث دائمی شدن سلطه مرد و مطیع بودن زن می شود (۱۸). منظور از یادگیری آموختن و فراگیری می باشد.

می دهند. نمونه‌ی مورد بررسی ۱۴۲ زن مورد خشونت قرار گرفته بوده و روش نمونه گیری در این تحقیق به صورت نمونه در دسترس بوده است. جمع آوری داده‌ها در این پژوهش از طریق تکنیک پرسشنامه صورت گرفته است. به منظور گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای شامل متغیرهای کمی و کیفی تنظیم گردید.

ابزار جمع آوری اطلاعات یک فرم ثبت اطلاعات دموگرافیک می باشد که سوالات ۱ تا ۱۰ پرسشنامه را تشکیل می دهد، به علاوه سوالاتی در رابطه با سنجش انواع همسر آزاری، باورهای مردسالارانه، سنتها و تربیت خانوادگی و یادگیری خشونت در این پرسشنامه گنجانده شده است.

انواع همسر آزاری و خشونت علیه زنان:

خشونت جسمی: خشونت جسمانی علیه زنان به شیوه های گوناگون صورت می گیرد مانند کتک زدن، شکنجه و قتل. این نوع خشونت به هر گونه رفتار غیر اجتماعی که جسم زن را مورد آزار قرار می دهد اطلاق می گردد (۱۴).

خشونت جنسی: خشونت جنسی به هر گونه رفتار غیر اجتماعی گفته می شود که از لمس کردن بدن زن شروع شده و گاهی تا مرحله تجاوز جنسی زن را آزار می دهد. این نوع خشونت ممکن است در حیطه زندگی خصوصی زناشوئی و خانوادگی اتفاق بیفتد و به صورت الزام به تمکین از شوهر یا رابطه محارم با یکدیگر در حلقه خویشاوندی علیه زنان اعمال می گردد (۱۴).

خشونت روانی: «رفتار خشونت آمیزی است که شرافت، آبرو و اعتماد به نفس زن را خدشه دار می کند. این رفتار به صورت انتقاد ناروا، تحقیر، تمسخر، توهین، فحاشی، تهدیدهای مداوم به طلاق دادن یا ازدواج مجدد اعمال می گردد (۱۴).

و بین زنان مورد بررسی ۱۴۲ زن (۸۷/۳ درصد) سن کمتر از شوهرانشان دارند. از نظر سطح تحصیلات پاسخگویان بالاترین درصد مربوط به دارندگان مدرک دیپلم (۳۹/۴ درصد) می باشد. در زمینه شغل آزمودنی‌ها، اکثریت آنها (۶۸/۲ درصد) خانه‌دار می باشند و از نظر درآمد ماهیانه بیشترین درصد (۵۴/۷ درصد) مربوط به درآمدهای ماهیانه کمتر از ۲۰۰ هزار تومان می باشد.

از نظر سطح تحصیلات همسران پاسخگویان، بالاترین درصد (۲۸/۹ درصد) مربوط به دیپلمه‌ها می باشد و از نظر شغل همسرانشان بیشترین درصد (۵۴/۳) مربوط به دارندگان شغل آزاد می باشد در زمینه درآمد ماهیانه همسرانشان بیشترین درصد (۲۸/۷ درصد) مربوط به درآمدهای ماهیانه بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان می باشد.

از نظر تعداد سال‌های ازدواج بیشترین درصد (۵۵/۱) را زنانی تشکیل می دهند که تعداد سال‌های ازدواج آنها بیش از ۶ سال می باشد.

در زمینه تعداد فرزندان، زنانی که دارای فرزند نمی باشند (۳۴/۸ درصد) بالاترین درصد را دارا هستند. از نظر نوع خشونت‌های اعمال شده بر علیه این زنان بیشترین میزان خشونت از نوع روانی (۶۹/۷ درصد) و کمترین درصد مربوط به خشونت جنسی (۲۶/۸ درصد) می باشد. نتایج بدست آمده نشان می دهد که در این نمونه مورد بررسی رابطه‌ی معناداری بین خشونت علیه زنان با اختلاف سطح تحصیلی زوجین، وضعیت فعالیت و شغل زوجین، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، تعداد سال‌های ازدواج، تعداد فرزندان، سنتها و تربیت خانوادگی وجود ندارد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین خشونت علیه زنان و تفاوت سنی زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد (جدول ۱).

انسان از دو طریق به آموخته‌های خود می افزاید: یکی از طریق طبیعت و همان ژنتیک خاص انسان و رفتارهایی که به محض به دنیا آمدن در وجود ما شکل می گیرد و دیگری از طریق کسب تجربه و مشاهده، که در هر دو حالت انسان چیزی را می آموزد و با آموختن آن در مغز خود تغییراتی ایجاد می کند که این تغییرات باعث بوجود آمدن رفتارهای متفاوت در انسان می شود (۱۹).

پردازش اطلاعات بدست آمده از جامعه مطالعاتی از طریق نرم افزار SPSS به عنوان مجموعه آماری برای علوم اجتماعی انجام می شود. در تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون فرضیات تحقیق از آمار توصیفی و آمار استنباطی بر حسب مورد استفاده می شود.

در پژوهش حاضر برای سنجش اعتبار صوری مقیاس، اولاً سعی شد گویه‌ها یا سوالاتی که متغیرهای تحقیق را می سنجد از گویه‌ها و سؤالات تحقیقات پیشین که زیر نظر افراد مجرب اجرا شده است به کار گرفته شود، همچنین از تحقیقات موجود نیز تعدادی از گویه‌ها و سؤالات مرتبط با بحث گرفته شده و مواردی نیز شخصاً اضافه گردیده است. آنگاه با مراجعه به اساتید و کارشناسان علوم اجتماعی و با استفاده از راهنمایی‌های آنها برخی از گویه‌ها و سؤالات که صحت آنها تایید شد نهایتاً در تحقیق مورد استفاده قرار گرفت؛ پس از محاسبه، اندازه ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۱۸۳ بدست آمد، که نشان می دهد پایایی سؤالات و گویه‌های پرسشنامه و مقیاس‌های مختلف آن در حد کافی می باشد.

یافته‌ها

در این تحقیق ۱۴۲ زن مورد بررسی قرار گرفته‌اند که در میان پاسخگویان کمترین سن ۱۷ سال و بیشترین سن ۵۶ سال می باشد

همچنین نتایج بدست آمده نشان می دهد که بین خشونت علیه زنان و باورهای مردسالارانه رابطه معنی داری وجود دارد. جدول ۲: نتایج بررسی ارتباط بین خشونت و اعتقاد زنان به باورهای مردسالارانه را نشان می دهد.

نتایج بدست آمده نشان می دهد که بین خشونت علیه زنان و یادگیری و مشاهده خشونت در خانواده همسر ارتباط وجود دارد.

در جدول ۳ - نتایج حاصل از بررسی رابطه بین خشونت و مشاهده خشونت در خانواده همسر را نشان می دهد.

جدول ۱: رابطه بین خشونت و تفاوت سنی همسران

P	تفاوت سنی				میزان خشونت
	سن زن بیشتر از شوهر		سن زن کمتر یا مساوی شوهر		
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
٪۲۵	۴۴/۴	۸	۱۸/۵	۲۳	کم
	۵۰	۹	۵۸/۱	۷۲	متوسط
($P < ۰/۰۵$)	۵/۶	۱	۲۳/۴	۲۹	زیاد

جدول ۲: رابطه بین خشونت و باورهای مردسالارانه

P	باورهای مردسالارانه						میزان خشونت
	شدید		متوسط		ضعیف		
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰/۰۱۲	۰	۰	۲۳/۲	۱۶	۲۴/۲	۱۵	کم
	۴۵/۵	۵	۶۲/۳	۴۳	۵۳/۲	۳۳	متوسط
($P < ۰/۰۵$)	۵۴/۵	۶	۱۴/۵	۱۰	۲۲/۶	۱۴	زیاد

جدول ۳: رابطه بین خشونت و یادگیری خشونت در خانواده

P	یادگیری خشونت						میزان خشونت
	زیاد		متوسط		کم		
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰/۰۰۲	۵/۶	۲	۱۹/۶	۱۰	۳۴/۵	۱۹	کم
	۵۸/۳	۲۱	۶۲/۷	۳۲	۵۰/۹	۲۸	متوسط
($P < ۰/۰۵$)	۳۶/۱	۱۳	۱۷/۶	۹	۱۴/۵	۸	زیاد

بحث و نتیجه گیری

و راهکارهای مداخلاتی جهت کاهش و کنترل میزان خشونت خانگی علیه زنان تحت مطالعه می باشد.

بعد از انجام محاسبه مقادیر مربوط به آزمون مجذور کای چند

هدف پژوهش حاضر، بررسی عوامل اجتماعی و جمعیتی موثر در بروز خشونت خانگی علیه زنان تحت مطالعه و ارائه توصیه ها

مورد سنجش واقع شد و محاسبه مقادیر مربوط به آزمون مجذور کای نشان داد که ارتباط معناداری بین تفاوت سنی زوجین و خشونت علیه زنان وجود دارد. و این فرضیه نیز مورد تأیید واقع شد و این موضوع هم خوانی دارد با نتایج پژوهشی درباره خشونت علیه زنان در استان سیستان و بلوچستان که در مورد ۷۹۰ نفر زن خشونت دیده بین ۱۵ تا ۵۰ سال انجام گرفت، که نشان می‌دهد بیشترین میزان انواع خشونت شوهرانشان علیه زنان زمانی روی می‌دهد که بین زنان و شوهران حدود ۱۶ تا ۳۰ سال اختلاف سن وجود داشته باشد (۲۰).

همچنین وجود رابطه بین باورهای مردسالارانه و خشونت علیه زنان نیز تأیید شد. باورهای مرد سالارانه که با فاکتورهای نظیر برتری عقلی مردان نسبت به زنان، برتری مردان در دینداری، تخصیص مدیریت مالی خانواده به مردان و ... مورد بررسی قرار گرفت و با استفاده از آزمون مجذور کای مشخص گردید که خشونت کل و همچنین خشونت فیزیکی در زنانی که اعتقادی به باورهای مردسالارانه ندارند کمتر است. بنابراین فرضیه تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. آنچه که حائز اهمیت است حداقل در میان جمعیت نمونه، زنانی که اعتقاد کمتری به باورهای مردسالارانه دارند کمتر مورد خشونت واقع شده‌اند، زیرا همان طور که مردسالاری را نمی‌پذیرند، خشونت را هم نمی‌پذیرند و در برابر آن واکنش نشان می‌دهند و زنانی که اعتقاد بیشتری به مردسالاری دارند خشونت را جزئی از مردانگی و ویژگی‌های مردسالاری می‌دانند، اقتدار مرد را می‌پذیرند و تسلیم بی‌چون و چرای او می‌شوند. در حقیقت در خانواده‌هایی که مرد سالاری رواج دارد مردان از اقتدار بالایی برخوردارند و خشونت علیه زنان بیشتر مشاهده می‌شود. و این موضوع هم خوانی دارد با نتایج

مورد از فرضیه‌های مطرح شده مورد تأیید واقع نشدند، ولی این نمی‌تواند دلیل عدم وجود رابطه بین متغیرهای مورد نظر باشد لذا تکرار تحقیق در آینده حتماً منجر به بدست آوردن نتایج یکسان نمی‌شود بلکه می‌تواند به نوآوری و طرح ایده‌ها، یافته‌ها و رابطه‌های جدید بیانجامد.

فرضیه وجود رابطه بین اختلاف در سطح تحصیلات زوجین و خشونت علیه زنان در خانواده، پس از محاسبه مقادیر مربوط به آزمون مجذور کای مورد تأیید واقع نشد.

پس از انجام محاسبات مشخص گردید که میزان خشونت علیه زنان تحت مطالعه با وضعیت فعالیت زوجین ارتباط معناداری ندارد.

در این پژوهش پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده با استفاده از سه متغیر تحصیلات، درآمد و شغل سنجیده شده و پس از انجام آزمون مجذور کای مشخص شد که بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و خشونت علیه زنان رابطه معناداری وجود ندارد.

همچنین رابطه بین خشونت علیه زنان با تعداد فرزندان و رابطه بین خشونت علیه زنان با تعداد سالهای ازدواج نیز مورد تأیید قرار نگرفت.

سنت‌ها و تربیت خانوادگی که با فاکتورهایی همچون حرف شنوی کامل زن از شوهر، مرد در صورت نافرمانی زن، حق کتک زدن دارد، شوهرداری مهم‌ترین وظیفه زن است و ... پس از محاسبه مقادیر مربوط به آزمون مجذور کای مشخص گردید که رابطه معناداری بین سنتها و تربیت خانوادگی و خشونت علیه زنان وجود ندارد.

فرضیه وجود رابطه بین اختلاف سنی زوجین با خشونت علیه زنان مورد تأیید واقع شد، تفاوت سنی زوجین در سطح تربیتی

کودکی منجر به یادگیری رفتار سلطه آمیز توسط مرد و آموختن تحمل توسط زن می شود (۲۱).

باندورا بر این باور تأکید دارد که رفتار، عوامل فردی و نیروهای اجتماعی همه بر یکدیگر تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می پذیرند. و بر نقش یادگیری مشاهده‌ای در آشنایی با رفتار، تأکید ویژه‌ای می‌کند. به نظر او افراد، تحت تأثیر محیط قرار دارند اما افزون بر آن در ایجاد محیط اجتماعی و سایر شرایطی که در برخوردها و کنش‌های متقابل روزمره‌شان پدیدار می‌شود نقش فعالی ایفا می‌کنند. در واقع یکی از مهمترین جنبه‌های نظریه باندورا این است که بیشتر رفتارهای انسانی از طریق مشاهده یا الگوهای مثالی فرا گرفته می‌شوند (۲۲). تئوری یادگیری اجتماعی به چگونگی تأثیرگذاری وضعیت‌های اجتماعی و محیطی بر پرخاشگری افراد تأکید دارد. در این تئوری، پرخاشگری و خشونت به عنوان رفتارهایی اجتناب ناپذیر تلقی نمی‌شوند، بلکه رفتارهایی هستند که بر اساس پاداش‌ها و تنبیه‌ها شناخته و آموخته می‌شوند. در این میان، افزون بر پاداش‌ها و تنبیه‌هایی که افراد خود به صورت مستقیم تجربه می‌کنند، به پاداش‌ها و تنبیه‌هایی که الگوهای نقش یعنی افرادی که رفتارشان به عنوان راهنمای عمل مورد توجه قرار می‌گیرد به سبب رفتار پرخاشگرانه‌شان دریافت می‌دارند، توجه می‌شود. بر این اساس افراد به مشاهده و تأمل در رفتار الگوها و پیامدهای آن می‌پردازند اگر این پیامدها مثبت باشد، رفتار یاد شده در وضعیت‌های مشابه از سوی مشاهده کننده قرار می‌گیرد (همان)

بر اساس نظریه‌ی یادگیری اجتماعی باندورا، خشونت با مشاهده و تقلید از اعضای خانواده و یا از راه تجربه‌های مستقیم فرا گرفته

تحقیقی که در سال ۱۳۸۰ توسط آقای رئیسی در شهرستان شهرکرد انجام گرفته است. در این پژوهش نیز مردانی که در خانواده دارای اقتدار بالایی هستند و اقتدار آنها پذیرفته شده است نسبت به زنانشان خشونت بیشتری اعمال کرده‌اند (۱۰).

فرهنگ مرد سالار و پذیرفتن ایده پدرسالاری در تمام عرصه‌های زندگی این باور را تقویت می‌کند که برتری مردان در کلیه شئون زندگی، امری طبیعی است. آن‌ها باید تصمیمات اساسی را اتخاذ نمایند، قدرت در دست آنهاست و امنیت باید توسط ایشان تأمین شود. معمولاً مردان در خانواده حرف اول را می‌زنند و تصمیم آخر را می‌گیرند و زن باید تابع نظرات مرد خانواده باشد.

رابطه بین مشاهده خشونت در خانواده از سوی فرزندان و یادگیری خشونت توسط آنان نیز تأیید گردید. یادگیری خشونت از طریق ۶ گزینه و در سطح تربیتی مورد سنجش قرار گرفت. و با استفاده از آزمون مجذور کای مشخص گردید، در خانواده‌هایی که مرد شاهد خشونت بوده و خشونت را در درون خانواده آموخته است، خشونت و همسرآزاری بیشتر می‌باشد و این فرضیه مورد تأیید واقع شد. بر طبق نظریه یادگیری اجتماعی فراگیری خشونت از طریق مشاهده خشونت در درون خانواده انجام می‌پذیرد. در این نظریه عمده‌ترین نوع یادگیری، یادگیری از راه مشاهده است و مقدار زیادی از رفتار خوب و بد و بهنجار و نابهنجار با تقلید از رفتار دیگران آموخته می‌شود.

نظریه یادگیری اجتماعی توسط «باندورا» در دهه ۱۹۹۰ مطرح شد. به اعتقاد وی فرزندان از طریق والدین خود خشن بودن را می‌آموزند. مشاهده و تجربه بدرفتاری از ناحیه والدین در دوران

مردان از بین برود. همچنین آموزش جوانان جهت اصلاح الگوهای مردسالارانه، بالا بردن فرهنگ فردی، اجتماعی، تقویت رفتارهای مثبت نظیر احترام متقابل به یکدیگر، گذشت و صبر، تقویت اعتقادات مذهبی و داشتن اخلاق نیکو و حسن معاشرت با همسر و فرزندان می تواند در کاهش خشونت مؤثر واقع شود. و از آن جایی که احساس برتری، تبعیض و رفتارهای مردسالارانه از خانواده شروع می شود، آموزش به والدین و به ویژه مادران که بین فرزندان دختر و پسر خود تبعیض قائل نشده و همان رفتاری را که با فرزند پسر خود دارند، با فرزند دختر نیز داشته باشند حائز اهمیت می باشد.

فرهنگ جامعه نیز به نوعی زنان را به عادی دانستن خشونت و حفظ اسرار خانوادگی و پنهانی نمودن مشکلات از سایرین وادار می کند. لذا پی گیری قانونی مسأله خشونت از طریق مراجع ذی صلاح، پی گیری قانونی هنگام مراجعه زنانی که مورد ضرب و شتم قرار گرفته اند در مراکز درمانی می تواند در کاهش خشونت علیه زنان مؤثر باشد.

رسانه های جمعی می توانند نقش بسزایی در کاهش خشونت داشته باشند. آنها باید در انتقال و اشاعه شاخص های مثبت فرهنگی کوشا باشند تا موجب تقویت و احیاء آنها شوند، بنابراین وسایل ارتباط جمعی باید از ارائه برنامه هایی که به نوعی خشونت را ترویج می کند بپرهیزند و همچنین توجه بیشتری به روشن سازی موقعیت و جایگاه زن در جامعه و خانواده داشته باشند و علی رغم نگرش های کلیشه ای که در عرف رایج است در مسیر تغییر نگرش جامعه نسبت به زنان گام بردارند.

همچنین به والدین توصیه می شود که از هر گونه برخورد و خشونت علیه یکدیگر در حضور فرزندان شان و همین طور از هر

می شود. بنابراین نظریه، گام های یادگیری خشونت چنین است:

۱- فرد می آموزد کسانی که همدیگر را دوست دارند نیز می توانند با هم رفتار خشن داشته باشند.

۲- فرد می آموزد منع اخلاقی برای خشونت با افراد خانواده وجود ندارد.

۳- اگر نتوان راهی دیگر برای حل مشکل یافت، خشونت ورزیدن مجاز است (۲۳).

شوهران بد رفتار اغلب از خانواده ای خشن برآمده اند و از کودکی شاهد کتک خوردن زن های خانواده بوده و یا خود هدف آزار قرار گرفته اند. فرزندان با نگاه به والدین یاد می گیرند که چگونه خشونت نمایند. تجمع عناصر مختلفی چون رفتارهای تند، عدم توجه به اصول تربیتی و شأن اجتماعی کودکان با رفتار ناشایست والدین در خانه به معنای پیدایش الگویی از خشونت می باشد. خشونت هایی که افراد در بزرگسالی مرتکب می شوند، ریشه در دوران کودکی دارد.

بنابراین افراد خشن به دنیا نمی آیند؛ اما اگر در محیط های خشن بزرگ شوند، احتمال اثرپذیری رفتاری آنها زیاد است. خشونت علیه زنان از خانواده ها شروع می شود، پس خانواده اولین جایی است که باید به آن توجه کرد.

راهکارهای پیشنهادی

برای از بین بردن زمینه های خشونت، لازم است در درجه اول آگاهی های مردم را بالا برد. زنانی که هنوز به علت پایین بودن سطح سواد و آگاهی هایشان با حقوق فردی و اجتماعی خود آشنا نیستند نمی توانند در جهت کاهش خشونت گامی بردارند.

آموزش باید از نخستین مرحله تحصیل آغاز شود تا تصورات قالبی در خصوص نقش اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی زنان و

هم چنین موضوع امکان پاسخ‌دهی غلط به سؤالات پرسش‌گر به علل مختلفی مانند ترس، خجالت، فراموشی و نظایر آن. نامشخص بودن جامعه آماری نیز در اکثر اوقات باعث می‌شود که بررسی‌ها تنها به اماکنی که زنان کتک خورده به آنان مراجعه می‌کنند محدود شود که هر چند به کسب اطلاعات عمیق از روند خشونت می‌انجامد اما اطلاعاتی در خصوص گستردگی آن در جامعه نمی‌دهد. از طرف دیگر انجام پیمایش خشونت نیز مشکلاتی دارد که هر چند در برگیرنده افراد قربانی و افراد معمولی است و امکان مقایسه می‌دهد، اما تنها به طرح سؤالات سطحی می‌پردازد و پویایی خشونت در خانواده مدنظر قرار نمی‌گیرد (۱۶).

از محدودیت‌های دیگر پژوهش حاضر که پاسخگویان ما فقط زنان متأهل را شامل می‌شود که آنها به دلایل مختلف از جمله ترس، از دست دادن فرزندان، عدم پذیرش مجدد در خانواده و ... خشونت همسرانشان را بازگو نمی‌کنند و ترجیح می‌دهند با تحمل مصائب، واقعیت امر را مطرح نکنند و آنها را در معرض دید و قضاوت عمومی قرار ندهند که این مسأله می‌تواند از دقت و اعتبار نتایج تحقیق بکاهد.

همچنین عدم همکاری مسئولین نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط در ارتباط با اطلاعات و منابع تحقیق از دیگر محدودیت‌های پژوهش هستند.

فرهنگ جامعه نیز به نوعی زنان را به عادی دانستن خشونت و حفظ اسرار خانوادگی و پنهانی نمودن مشکلات از سایرین وادار می‌کند. لذا به نظر می‌رسد خانواده‌ها تمایل چندانی به بازگو کردن واقعیت‌های زندگی خود نداشته و این امر موجب کاهش دقت نتایج پژوهش می‌گردد.

گونه رفتار خشونت‌آمیز با فرزندانشان خودداری کنند. چراکه فرزندان این رفتارهای خشونت‌آمیز را یاد می‌گیرند و آن را الگوی خود قرار می‌دهند. به طور کلی همسر آزاری پدیده‌ایست فرهنگی، تربیتی که ریشه در خانواده دارد و چگونگی مراحل کودکی و جامعه‌پذیری فرد بویژه مردان در بروز این پدیده بسیار مؤثر است.

نهایتاً کاهش خشونت مستلزم حرکت فرهنگی، تربیتی و طولانی مدت است که مبدأ آغازین آن در نهاد خانواده و توسط نقش تربیتی زنان قابل اجرا است. نگرش مردان آینده نسبت به زن از طریق مادران امروز قابل تغییر است تا بدین وسیله نسل آینده از خطرات خشونت علیه زنان در امان باشند.

محدودیت‌های تحقیق

در غرب نگاه به خشونت از حدود ۳۰ سال پیش آغاز شد و امروزه مجموعه کاملی از بررسی‌های مربوط به انواع خشونت‌ها در آنجا به وجود آمده است. محققانی مانند اشتراوس، گلز، مارتین، آرائی داباش، آر. دی داباش و ده‌ها نفر دیگر طی سالیان طولانی در این حوزه فعالیت کردند و در نتیجه سازمان‌های دولتی، رسانه‌ها، سازمان‌های غیر دولتی و افکار عمومی را متوجه این پدیده کردند و بر ضرورت مقابله با خشونت تأکید ورزیدند. هر یک از این محققان با توجه به دیدگاه‌های نظری خود، بر جنبه‌های خاصی از خشونت تأکید کردند و مسایل مختلفی را پیش کشیدند (۱۶).

آن چه جملگی این پژوهش‌گران بر آن اتفاق نظر دارند این است که بررسی خشونت یکی از دشوارترین نوع تحقیقات است که در علوم اجتماعی وجود دارد. از مهم‌ترین دشواری‌های آن یکی مشکل ارائه تعریف دقیق از خشونت در بررسی‌ها است،

تشکر و قدردانی

تشکر را دارم. در پایان از کلیه افرادی که به هر نحوی در به ثمر رساندن این پژوهش مساعدت نموده‌اند قدردانی و توفیق و سلامتی روزافزون آنان را از خداوند بزرگ خواستارم. «این مقاله حاصل از پایان نامه دانشجویی می‌باشد».

در این جا لازم است از استاد ارجمند جناب آقای دکتر محسنی تبریزی، راهنمای این پژوهش و جناب آقای دکتر کلدی مشاور این پژوهش تشکر و قدردانی شود. همچنین از مسئولین محترم پزشکی قانونی و بهزیستی یزد به دلیل همکاری‌های لازم کمال

References

- 1- Sorurian M. violence against women in France and America. Social and Cultural Council of Women Quarterly 2004; 23: 323-301. [Persian]
- 2- Azam Azadeh M, Dehghanfard R. Violence against women in Tehran. Women's Studies 2006; 1,2: 179-159. [Persian]
- 3- Bakhshi Surshjany L. Violence Against Women. Educational Research Azad University Bojnourd 2006; 7: 50-33. [Persian]
- 4- Ezazy Sh. Perpetual victims of violence. Women 2002;93: 17-25. [Persian]
- 5- Shams Esfandabadi H, Emamipur S. Evaluation of the prevalence of wife abuse and its risk factors. Women's Studies 2003;5:82-59. [Persian]
- 6- Saberian M, Atashnafas E, Behnam B, Haghghat, Sh. Factors affecting the incidence of domestic violence and ways to deal with it from the perspective of women referred to Semnan city health centers. Journal of Forensic Medicine 2003;34-30.[Persian]
- 7- Asadi L. Ethics of the law to curb domestic violence. women's books 2004; 23:300-220. [Persian]
- 8- Soltani P. Proceedings of the conference on violence against women must stop Chahar Mahal and Bakhtiari Province population social and cultural Branch 2005:1-4. [Persian]
- 9- O'Brien Ch . passing violence against women legislation in Nigeria Political science department pardue university 2010:5.
- 10- Raeesi A. Violence against women and its risk factors. Journal of Women Studies 2002; 3 :66-45. [Persian]
- 11- Amiri F. Take half the women in family violence. women's rights 1998; 2 :28-24. [Persian]
- 12- Molavi P. Women and physical violence Proceedings of the conference to stop violence against women Branch 2005:128-122. [Persian]

- 13- Ezazy Sh. Family sociology. Tehran: Enlightenment and women's studies. 2008:210. [Persian]
- 14- Kar M. Research In Violence against Women in Iran.Tehran: Enlightenment and Women's Studies. 2000:290-350. [Persian]
- 15- Mohebbi F.Social Pathology.Journal of Woman's Book 2001; 14 :5-12. [Persian]
- 16- Ezazi Sh. Social Structure and Violence against Women. Social Welfare 2004; 14 :55-96 . [Persian]
- 17- Salasi M. Introduction to Sociology. Coen B. Tehran:Tutya Publishing. 1996:79. [Persian]
- 18- Schaeffre F. T. & Iman R.P , Socology . New york :MC Graw Hill .1992.98.
- 19- Saberi Dehkordi A.N. Violence against Women in Modern Societies. Proceedings of Conference to Stop Violence against Women 2005:94-100. [Persian]
- 20- Moazami Sh. Protecting Women against Domestic Violence. Social Welfare 2004; 14:223-250. [Persian]
- 21- Nmatollahi SH. Misogynist men.Forward S. Tehran: Khojasteh Publications.1998:177. [Persian]
- 22- Seif Rabieii M.A, Ramezani Tehrani F, Nadia Z. Wife Abuse and its related factores.Women Studies 2002; 4 :5-25. [Persian]
- 23- Khosravi Z, khaghani Fard M. Review With Regard to Suicidal Thoughts and Harm to Her Husband. Women's Studies 2004;6:113-99. [Persian]

The Study of Domestic Violence in Married Women Admitted to Yazd Legal Medicine Organization and Welfare Organization

Mohseni Tabrizi AR(Ph.D)¹ Kaldi AR(Ph.D)² Javadianzadeh (MS.C)*³

1. Associate Professor, Department of Sociology, Social Sciences, Tehran University, Tehran, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Sociology, University of Social Welfare and Rehabilitation, Tehran, Iran.
3. Corresponding Authors: M.Sc of Women's Studies, Islamic Azad University, Tehran Science and Research, Tehran, Iran.

Abstract

Background : Violence against women in families is a tormenting reality . This violence makes woman's living impossible and exerts many influences upon the children and adults as witness. In the families that children have experienced their mother's breathing, girls tend to tolerate spouse abuse and boys tend to beat their wives at adulthood.

The results of national plan's study regarding violence against women in 28 provinces conducted since 1996 to 80 indicates that there is an increase in of 23 present domestic violence in Yazd. The purpose of this research is to look for the main factors for domestic violence against women in Yazd.

Methods : This research is based on measurement the statistical population in the research are all the married women that by virtue of spouse abuse had referred to welfare and legal medicine center in Yazd province during the last 3 months in 1389. The sample included 142 women. The gathering data tool was questionnaire , inferential statistics and descriptive statistic.

Results : The findings indicate that age, belief in patriarchy and state of husband's life in childhood, and experiencing violence all have meaningful relation with violence against women.

Conclusion : The most important and appeal result is the cultural – training factor in relation with spouse abuse phenomenon so that the men who are witness in beating of their mothers tend to violate against women and the women who believe in patriarch at opinions and accept it , are under more harsh effects.

Keywords: Violence against women, Patriarch opinions, Observation of violence.